

Payé Poro Timotio náné xámé eanénariné.

Payé rína Timotio náné Poro xámé eanénariné. Timotio Esia píropenisíyo dáñoriné. Xano émáyé wo aiwé xínáí Judayé wíréné. Poro émáyé anjímíné xwíyé yayé winípaxé imóníñépi wáí nurímerífná nioné tñí nawíné wáí rímewinigénérí rípeañoriné (Wáí wurímeiarigfáwa 16:1-3). Poro tñí nawíné ami ami neméfisáná xwiogwé waú wo Epesasíyo níñwearé uréwapíyine dáné “Rixa wí e náné oumíné.” níwimóníríná Timotiomé “Joxé síné re níñwearé Jisasoyá sítiké imónigfáyo umenjweáritxíné.” nurárimé nuré anjé wí e dáné pñí níwiárimé níbíríná sekaxé uríñjápi tñí xíxeni éwinigénérí payé rína nearé o tñjé e náné mónapinjénigéné.

¹ Poroné —Nioné Kiraisé Jisasoyá wáí wurímeiarinjá woníréné. Goríxo —O níweapírí nene yeáyé neayimíxemeaaríñoriné. O tñí Kiraisé Jisaso —O nene neairíménapiné náné díñé nikwímoré ñweañwáoriné. O tñí awaú Poro wáí yeaurímeiné náné imóníwíñigénérí nírípeagfíóniné.

² Nioné payé rína Timotioxé —Joxé nioné wáí rímeiarinjápimé dáné Kiraisomé díñé wíkwíronjé enjagi náné gí piaxé rímeiarinjá woxníñé imóníñoxíréné. Joxé náné payé rína nearé mónaparíñiné. “Ápo Goríxo tñí negé Áminá Kiraisé Jisaso tñí awaú wá ríwianíri ayá

rīrīmīxīri joxi nīwayiróniri ɻweari nāni siiri éisixin̄i.” nimónarini.

“Xwiyá wigf dīnf tñi nipimori rarigfáyo wiaikírixin̄i.” urifnánirini.

³ Nion̄i Epesas̄yo pñni nīwiár̄im̄i Masedonia p̄topenis̄yo nāni um̄in̄iri nerfná rīrīnápa ámi axfp̄i orírim̄ini. Joxi Epesas̄yo nīñweari áma xwiyá Jisaso nāni nepaxiñfp̄i nīmusiroro xeḡ bi uréwap̄iyarigfáyo pñrf nīwiaikim̄i “Ap̄ e muréwap̄iyipani.” urei.

⁴ “P̄iyñf ikayfwí rīnñfp̄imi tñi arfowa enjíná dán̄i wigf niaiwí nemeáḡa nuro yoí w̄frigfáp̄imi tñi apiaúmi manaxídipani.” urei. Apim̄i nanaxídirfnáyf, Gorixo “Nion̄i dīnf nīñkwíroriñfp̄imi dán̄ini ḡi imónigfáyo numeírixin̄i.” yaiwinñfp̄i tñi xixen̄i mé wigf dīnf tñi nipimoro s̄wián̄i rīñwanarigfá enaḡi nāni rarixin̄i.

⁵ Ayf wigf wñnyo nāni nepa dīnf s̄ipí winin̄fá nāni “Sekaxf e urfírixin̄i.” rīrarixin̄i. Áma ayf ap̄i xixen̄i nīxídirfnáyf, dīnf ín̄imi bi nīkwírománá m̄irf ero dīnf nīyaikirori “Nepa Gorixo wimónariñfp̄i r̄fa yariñwini?” nīyaiwirfná esis̄ bi minf ero Jisasomi dīnf nīwíkwírorfná s̄irírowiár̄ mepa ero epaxfrin̄i. Ap̄i ap̄i nerixñfp̄imi dán̄i wigf wñnyo nāni dīnf s̄ipí winin̄fá enaḡi nāni e urfírixin̄i.

⁶ Ayf r̄ip̄i nāni rīrarixin̄i. Áma wa ap̄i apim̄i pñni nīwiár̄iro nāni r̄ixa xaxá nero ararixññf rarixñot.

⁷ Awa wigf dīñfyo dán̄i nipimori rarigfápi nāni majfá nero re nīyaiwin̄ro rarigfápi, “Nijfá

mimóniñwí reñwíni? Bìkwíyo e e rìniñípi, ayí apí apí nání rìniñí.” rarigfápi nání ení majfá nero aí ñwfí ikaxí eáníñípi nání negí wíyo uréwapíyaní nání oimónaneyiníro yaiwinarigfáwariní.

Nwfí ikaxí eáníñípi nání uríñf nániriní.

8 Yawawi njífáriní. Nwfí ikaxí eáníñípi, ayí nañf imóniní. E nimóniñagí aí Goríxo ñwfí ikaxí rìñípi ayí ámá wigí díñf tñí ni pímorí rarigfápimí sopiñf onífrírixiníri rìñímani.

9 Goríxo e érírixiníri wimóniñípi tñí xiñení nerfná ayí re yaiwipíráoí, “Nwfí ikaxí rìniñíyí ámá wé rónigfáyí nánímani. Ayí ámá xwiyfá xowiaíkímí yariigfáyí tñí uní yariigfáyí tñí nániriní. Ámá Goríxomí ríwí ríwámíni mamoarigfáyí tñí fwí yariigfáyí tñí nániriní. Ámá Goríxomí paimímí wiariigfáyí tñí aríkí imónigfáyí tñí nániriní. Xaniyaúmi píkiarigfáyí tñí píkioyfmí yariigfáyí tñí nániriní.

10 Ámá apíxfí wí tñí fwí inariigfáyí tñí oxí waúniraní, apíxfí wípaúniraní, onariigfáyí tñí ámá píkiomeaariigfáyí tñí yapí rarigfáyí tñí ‘Sínjá romí dání rírariñiní.’ nurimáná ná miyariigfáyí tñí ayí nñíti nániriní. Nwfí ikaxíyí, ayí xwiyfá nañf imóniñíyo pí pí wiaíkiarigfáyí nání ení rìniñí.” yaiwipíráoí.

11 Xwiyfá apí, ayí xwiyfá seayí e imóniñí, nene yayí neainarigfípi tñí xiñení imóniní. Apí Goríxo —O ámá nñíti yayí umepaxí imóniñoriní. O xwiyfá nioní díñf nñiñíwíráriñi wáí nurimeíwíñiginíri nírpípeañípi nání rariñiní.

*Poro xíomí wá wianíñípi nání yayí wiñí
nánirini.*

12 Negí Ámíná Kiraisí Jisasomí yayí wiariñárini. O “Poro díñí uñwíráriþaxorfaní?” níniaiwiri xwíyá oyápi wáí uríméwíñigíníri níñirípearí ení sítí neámixíñí enagí nání omí yayí wiariñárini.

13 Xámí nioní omí ikayíwí umearíri ámá xíoyá sítíkí imóníñíyo xeaníñí ríá tíñí wikáriri aríkí númí nurí aníñí mítixí wiaxídirí yagáoní aiwí nioní omí díñí mítikwíropa nerí nání majtí nikáriníri e yariñagí nání o ayá níñirímixíri apí e niñífriní.

14 Nioní sítí imóníñí e yagáoní aiwí negí Ámíná Kiraisí Jisaso wá xwapí ayá wí níwianítagí ámá xío tíni nawíní nikáriníríná díñí wíkwírorí díñí sítí uyirí yariñápi nioní ení axípi nímeaníñigíni.

15 Xwíyá “Kiraisí Jisaso ámá fwí yariñwaéne yeáyí neayimíxemeaníá nání xwíá tíyo nání biñífrini.” ríñíñípí díñí uñwíráriþaxípirini. Ámá níñí aríá níwiyo “Neparini.” yaiwipaxípirini. Nínenení fwí yariñwaéne aiwí ayí yariñápi tíni xíxení mé seáyí e imóníñípí yagáoní, ayí nionírini.

16 Nioní e imóníñáoní aí Jisasí Kiraiso ámá xío nání re owiaiwípoyíníri, “O apaxí mé pírfí mumamó ámá wigí fwí yariñápi ríwíminí umamopíri nání xwayí níwíníri kikitá ñweaaríñorfaní?” owiaiwípoyíníri nioní ayá níñirímixíri yeáyí níyimíxemeanífrini. Kiraiso e neríñípimi dání ámá ríwíyo díñí níwíkwírorí

dīñf niyimīñf tīgħá imónipfrtāyf nánf nionf, fwé xwapf yagáoni sijewepigf niñfrin.

17 Ayinán Gorixxo, anjñamini mifx̊i inayf anjñf minf imóniñho —O wí mipé yariñorin. Ámá sijewi winipaxi mimóniñorin. Ná woni oniñwif nepaxiñf imóniñho, ayf orin. Omni anjñf íníná seayi e umfeyoarane yayf umerane néra úwanigin.

“Xám i ririxwápi nánf dīñf nimori xopirárí wírrixin.” urijñf nánirin.

18 Timotioxi, għi īwox fñiñf imóniñhoxi, agwif payf rina neari “Joxi ēirixin.” rirariñápi, ayf xwifyá xám i joxi rfwif eriápni nán Gorixoyá dīñfyo dánf wifá nirkiamorfná ririxwápi tñi xixen axfpri rirariñin. Xwifyá apimi dánf dīñf sixf nínir xopirárí wírrixin.

19 E ner i dīñf wikkroarixwápi xaiwí fá xiriri dīñf nifyaikiror “Nepa nanj rifa yariñin?” nifyaiwirfná esisf bi minaritħip sijewi ainenax idheri ēirixin. Ámá wa “Joxi e ēirixin.” rirariñápi rfwimini nimamoro mepa neróna sini Jisasom i dīñf miwikkwó ewé sijáyo sixf núrori xwirfá ik-xenariñpa axfpri e inigħawixin.

20 Ayf waú rirwaúrin. Xaimeniaso tñi Arekisadao tñi awaúrin. Awaú “Gorixom i ikayifw umeari paxowawiman.” oyaiwinipiyintri Seteno xe xeaniñf owikárintri mien wiñarin.

2

“Ámá nini nán Gorixom i rixiñf wuriyír ixin.”

urinjé nánirini.

¹ Ámá Jisasoyá siyikf imónigfáyf e éfrixiniri rírimfyf seáyf e imóninjfp, ayf ripirini. Ámá nñni nán Gorixomf rixinjf wuriyiro yarijnfi wiiro yayf wiro éfrixinfi.

² Dñjf wíkwíroarijnwaéne piyfá werane kikiáf ñwearane yanfwá nán Gorixo negf mixf inayfyo tñi gapimanf neamejweaarifgá giyf gyo tñi wigf dñjf pírániñf owimixiniri rixinjf wuriyífrixinfi. Nene “Gorixomf nixfdiro nán pírániñf e ríá yariñof?” neaiaiwipaxf imóninjfp erane ámáyo yadimijf imóninjfp wirane yanfwá nán rixinjf wuriyífrixinfi.

³ Ámá e nerónayf, Gorixoyá siñwfyo dán nanjf ero apáni imóninjfp ero yariñagfa nán “Rixinjf wuriyífrixinfi.” rarijnint. O nene yeáyf neayimixemeaariñorini.

⁴ Ámá nñni xwiyfá mfkf nepaxinjf imóninjfpimi mí nómixiro dñjf omópoyniri wimónarijnorini. Apimf mí ómixáná yeáyf uyimixemeámfániri nán wimónarijnorini.

⁵ Nene nijfáriñi. Nwfá nepa imóninjfp, ayf ná wonf Gorixorini. O tñi xtomf sfpí wikárarijnwaéne tñi nán wáwunf imónijo, ayf enf ná wonf Kiraísí Jisasorini.

⁶ O Gorixo íná e éwínigfiniri wimóninjíná imónáná ámá nñnenenf negf fwf yariñwápf gwñinjfp neaíkweawárifmániri neapeinjñigfini. Xfo nñneapeirijnfpimi dán sifá réniñf neainjfrini. Gorixo ámá nñyonf yeáyf uyimixemeámfániri nán wimónarijnorini.

⁷ Nionf Kiraiso e neaiñjfp nán wáf

nurimeiarigfáyí wo nimóniri áwanjí
 nurimeiwiniqiniri Gorixo nínirípearí —Aga
 yapí bi mīrarinjini. Nepání rarijini. Gorixo
 nínirípearí émáyí manjí nioniyáyo dání xwiyá
 nepaxiñí imóniñípi arfá niro dñíjí wíkwíroro
 epírfa nání uréwapiyimfáoní imónimí nání
 nimixiñíriní.

⁸ Ayinání ge ge Jisasoyá sìyikí imónigfáyí
 Gorixomí yayí owianeyiníro awí neániróná “Ox-
 owa omí ríxiñí urífríxiñí.” nimónariní. Ayí
 “Oxfí sìyikwí míni pa nemáná wigí wíniyo wilí
 miwónipa ero xixewiámí mīrinípa ero yarigfáwa
 wé seayí e nímfeyoaro feapá nemáná ríxiñí
 urífríxiñí.” nimónariní.

Apixíwa epaxípí nání urijí nániriní.

⁹ Apixíwa ení ámá Gorixomí yayí owianeyiníro
 awí eánarigfíe nání níbiróná pírániñí níteáníro
 aikfyí xixení wigí yínipaxípi níyínimí bífríxiñí.
 Ámá weyí onearípoyiníri díá okiyfá ero nígwí
 okiyfá iníro rapírapí nígwí xwé rojfyí yíníro mé

¹⁰ apixí “Niaíwfí Gorixoyáíwanexiní.”
 rínarigfíwa epaxípí wigí ámayo arírá
 níwirinjípimí dání okiyfánijí inífríxiñí.

¹¹ Apixíwa oxowa uréwapiyaríná xwiyfá mīrifí
 ínímí níwuríniro arfá wífríxiñí.

¹² Apixíwa xe oxowamí seayí e níwimóníro
 ouréwapiyípoyiníri wínarinjámani. “Íwa xwiyfá
 mīrifí ero oxowamí manjí arfá wiros efríxiñí.”
 nimónariní.

¹³ Ayí rípí nání rarijini. Eníná Gorixo
 ámá nimixiríná xámí imixijo, oxfí Adamomí
 nimiximáná ríwíyo apixí Ipími imixiñíriní.

14 Ayí rípi nání ení raríñiní. Obo yapí wíwapiyino, ayí Adamomímani. Ipími yapí wíwapiyáná í xwíyíf Goríxo uríñípí wiaíkiní enagí nání “Apixíwa xwíyíf mírf ero oxowamí manjí arfá wiro éfríxiní.” raríñiní.

15 Nioní e níriri aí apixíwa Goríxomí díñí níwíkwíróa uro ámáyo díñí sípí níwia uro siyikwí míñíñí imóniro níteáníri ero nerónáyí, niaiwí xírarigíápimi dání eríkiemeánípíráriní.

3

Siyikí Jisasoyá imóníñíyáyo wíperjweagfáwa nánírini.

1 Xwíyáfá re ríñíñípí díñí ñwíráripaxí imóníñípírini. “Ámá Goríxoyá siyikí imóníñí bimí” go go “Oumeñweámíni.” níyaiwirfnáyí, “Nioní apí e oemíni.” wimónaríñípí, ayí awiaxfíntí.

2 Ayínání Goríxoyá siyikí imóníñíyí bimí wíperjweañí go go rípi rípi imóníwíñigini. Xwíyáfá mumeáripaxí imóníwíñigini. Apixí ná wíni meáwíñigini. Díñí nípíkwini mimóníñí nání mítkikayó nanjí náníni kíkayówíñigini. Díñí nanjí nímorí ámáyá siñwíyo dání wé róníñí imóníñípíni éwíñigini. Wé íkwiajwíyo uñwíráripaxí imóníwíñigini. Ámá wímeááná niñemeámi nurí aiwá míranjí wíwíñigini. Wíñíyo uréwäpíyipaxí imóníwíñigini.

3 Iniígí níñíríná papíkí yarígíápí nání miñí minípa éwíñigini. Wáwíñíñí nimóníri apaxí mé mítxfí mimónípa erí awayiní wirí éwíñigini. Mítxfí nípéa memepa éwíñigini. “Nígwí bí aí

m̄in̄imúropa oen̄i.” yaiwiarigfápi wí d̄iŋf̄ fá m̄imaxirípa éw̄in̄iḡin̄i.

4 Xeḡ s̄wí niaiwí pírániŋf̄ méw̄in̄iḡin̄i. E nerfná niaiwýf̄ xanoyá maŋf̄ arfá wiros wéyo umero éfr̄ixin̄i éw̄in̄iḡin̄i.

5 Ámá majfá ner̄i xeḡ s̄wí niaiwí pírániŋf̄ mumepa nerfnáyf̄, “Gorixoyá s̄iyikf̄ imónigfáyf̄ bim̄i anan̄i pírániŋf̄ umen̄weapaxfr̄in̄i.” r̄iseaimónar̄in̄i? Oweot, e nerfnáyf̄, pírániŋf̄ mumen̄weapaxf̄ enaḡi nán̄i rar̄in̄in̄i.

6 Jisasom̄i s̄in̄i aí d̄iŋf̄ n̄iw̄ikw̄r̄or̄i n̄ix̄d̄ir̄in̄á neḡ neaipen̄wean̄f̄ wo oimónir̄i s̄in̄wí m̄iw̄in̄i pa éfr̄ixin̄i. O e nimónir̄i nán̄i wári imónarfná obo seáyf̄ e seáyf̄ e nimónir̄i nán̄iŋf̄ neánir̄i xw̄iyf̄á meár̄in̄iŋf̄pa o en̄i xw̄iyf̄á meár̄in̄iḡin̄i nán̄i rar̄in̄in̄i.

7 Ámá wí xeḡ yoí ráná d̄iŋf̄ Jisasoyá s̄iyikf̄ imónigfáyf̄náyáyo dán̄in̄i marfáti, s̄ip̄fáyf̄yá d̄iŋf̄yo dán̄i en̄i “Naŋor̄in̄i.” yaiwiarigf̄o, o seaipen̄weáw̄in̄iḡin̄i. D̄iŋf̄ e m̄iw̄iaiwiariigf̄o en̄ítp̄i nán̄i ráná awí oboyá ɻ̄w̄irár̄in̄iḡin̄i nán̄i rar̄in̄in̄i.

Jisasoyá s̄iyikf̄ imónigfáyf̄ seáyf̄ wiiariigfáyf̄ nán̄ir̄in̄i.

8 Ámá go go “Jisasoyá s̄iyikf̄ imónigfáyf̄ seáyf̄ wiiariŋá won̄i oimónim̄in̄i.” n̄iwimónir̄ináyf̄, d̄iŋf̄ fá x̄ir̄iŋo imónf̄w̄in̄iḡin̄i. Naŋf̄ r̄ir̄i s̄ip̄i r̄ir̄i mepa éw̄in̄iḡin̄i. Iniigf̄ papikf̄ yariigfápi nán̄i m̄iŋf̄ min̄i pa éw̄in̄iḡin̄i. “Am̄ipí wí m̄in̄imúropa oen̄i.” n̄iyaiwir̄i fw̄i urápim̄in̄i mepa éw̄in̄iḡin̄i.

9 Apि apि mepa nerि xwiyá eñíná dání yumtí imóniñj Gorixo wíá ókímixiñjpi nání síní uduď mítwiní “Aga nepa ría ríñiní?” nýaiwirि xaíwí fá xírtwínigini.

10 Jisasoyá sìyikf imóniñwaéne seáyf neai-ipaxf imóniñj worfanirí xámí iwamfó iwamfó wíwapiyífríxini. E nerfná rixa mítmíwiáró nerि wí xwiyá mumeáripaxf imóniñjpi néra warinagi níwiniñrónayf, xe e oimónirí sínjwí wíntífríxini.

11 Apixíwa ení díñf fá xírigfáyf imóniñfríxini. Mímayfó míropa ero díñf nípíkwini mimóniñj nání míkíkayó nañf nánini kíkayoro éfríxini. Pí pí nerfná ámá díñf nýwíráripaxípini éfríxini.

12 Jisasoyá sìyikf imónigfáyfne seáyf seai-iarigfáwa apixíf ná wíni meáfríxini. Wigf sítwíniaiwí pírániñj méfríxini.

13 Ayf rípi nání “Seáyf seaiiarigfáwa apि apि éfríxini.” raríñini. Jisasoyá sìyikf imónigfáyo seáyf wíiarigfá gíyf gíyf pírániñj níwíirónayf, ayo wé íkwianwíyo uñwíráripírfá enagf nání raríñini. Kiraisi Jisasomi díñf wíkwíroarigfápi nání wíyo áwanf nurírná ení igigf mé ananí uripaxf imónipírfá enagf nání raríñini.

“Joxi ámá Gorixoyáyf epaxípi nání níjfá oimónirí eaaríñini.” uríñf nániríni.

14 Nioní xwiyá rípi ríwamíñf neáa nurfná “Rixa ríná níbíri símeáimigini.” nýaiwirí díñf sikwfmoñini.

15 E nerि aiwí nioní mibipaxf nimónánayf, joxi níjfá re imónirína nání payf rína eaaríñini. Ámá Gorixoyá gwí imónigfári —Arí ámá Gorixo,

dīnj̄ mīk̄ ikiñoyá sīyik̄ imónigfáyfr̄in̄. Íktá xwiyfá xaíwfp̄nij̄ nimóniro xwiyfá nepaxiñ̄ imóniñ̄p̄im̄ sopiñ̄ warigfáyfr̄in̄. Ayí Gorixo e éfr̄ixin̄ir̄ wimónariñ̄p̄i tñ̄i xixen̄ nerfná epaxíp̄i nán̄ joxi nij̄fá imónir̄fa nán̄ eaarñ̄in̄.

¹⁶ Aga neparin̄. Xwiyfá nene dīnj̄ ikw̄roarñ̄wápi, Gorixo w̄tā mókímixipa ejáná sñ̄i nij̄fá mimónipa ejwápi —“Ap̄i aga seáyi émi imóniñ̄p̄ir̄in̄?” niyaiwirane rarñ̄wápirin̄. Ayináni seañ̄ n̄ir̄tranéná r̄ip̄i rarñ̄wárin̄, “O sñ̄an̄ ámá imónir̄i kwiyfpi ‘O aga wé róniñorin̄.’ owiaiwípoyin̄ir̄ neaíwap̄iyiri ejorin̄. Añ̄najowa sñ̄iwí wíanaxfdiro xwiyfá o nán̄ r̄in̄iñ̄p̄i añ̄ n̄im̄in̄ r̄in̄imer̄ ejorin̄. Ámá xwfá t̄yo ñweagfáy dīnj̄ w̄kw̄roro Gorixo añ̄nam̄i nán̄ w̄fránir̄i ejorin̄.” rarñ̄wárin̄.

Ámá Jisasomi r̄fwí numoro kwiyf xegf bimi xidipfríayf nánirin̄.

4

¹ Kwiyf Gorixoyáp̄i r̄ixa áwanj̄ re rémixamonyfr̄in̄, “Sfá yoparfyf tñ̄iná ámá wí Jisasomi sñ̄i dīnj̄ m̄iwíkwfró r̄fwí numorfná re epífr̄árin̄. Kwiyf ám̄i xegf bim̄ —Ap̄i ámá yapf wíwap̄iyariñ̄p̄ir̄in̄. Apim̄ xfdiro ámá kwiyf apim̄ dán̄ uréwap̄iyarigfáyf rarigfápi arfá wiwo imfóyo dán̄ éwapfnarigfápi arfá wiwo epífr̄árin̄.” Gorixoyá kwiyfpi áwanj̄ e rémixamonyfr̄in̄.

² Apim̄ dán̄ uréwap̄iyarigfáyf yapf owíwap̄iyaneyin̄ir̄ yarigfápim̄ dán̄ wíwap̄iyarigfárin̄. Wigf dīnj̄p̄i fwí ayá wí

yarigfápimí dání ríxaxf óriñagí nání fwí nero aí “Ayí fwí ríá yariñiní?” nýaiwirfná esisf bí minarigfáriní.

³ Ayí “Apíxf mímeánípaní.” ríro “Aiwá apí ñwfáriní. Mínípaní.” ríro yarigfáyfriní. Enerí aí nene xíomí díñf níwíkwírorane xwiyfá nepaxiní imóniñíptí nání díñf moariñwaéne Goríxo aiwá apí apí nání yayí nínimáná nífríxiníri imíxinífriní.

⁴ Ayí rípí nání raríñiní. Amípí Goríxo imíxinífyí níni nañfriní. Wí ríwfíminí mamopaxf mimóniní. Nene Goríxomí yayí níwirane nípaxfní imóniñagí nání raríñiní.

⁵ Goríxoyá sínwíyo dání aiwá nípíni ananí nípaxf imóniñagí nání raríñiní. Ayí xewaníño amípí níni iwamfó nimíxirfná “Nípíni nañfriní.” ríñípimí dání nípaxf imóníri nene níñiranéná apí nání yayí wiariñwápimí dání nípaxf imóníri enagí nání raríñiní.

“Rírixímeáyo uréwapíyiri Goríxomí pírániñí xídiríá nání iwamfó éwapfníri éíríxiní.” uríñí náníriní.

⁶ Xwiyfá apí joxí yegí nírixímeáyo nuréwapíyirfnayí, surfmá wí mé ámá Kiraísí Jisasoyá xináiwáníñí nimóníri omíñf xixení níwiirfná yarigfápa axípí e erfáriní. Joxí e nerfná aiwá níñiríñípimí dání ení sítí eánariñwápa axípíñíñí joxí xwiyfá nene díñf wíkwíroaríñwápi —Apí xwiyfá pírániñí reñwípéníñí joxí níxída waríñípíriní. Nepaxiní imóniñípíriní. Apimí dání ení sítí eánirífriní.

7 E nerí aí piyiní ikayíwípi —Apí sa xwíá týo dáñípírini. Niaíwí díñí mímogíápiání rípaxípírini. Apimí díñí bí míkwíró aríkwíkwí níwiéra nurí ámá Goríxomí xíxeni níxídirína yarigíápi tñí xíxeni erfa nání ámá níá yaníro nání iwamíó éwapínarigíápa axípíntíjí iwamíó éwapíntírixíni.

8 Ayí rípi nání “Ámá Goríxomí xíxeni níxídirína yarigíápi tñí xíxeni erfa nání iwamíó éwapíntírixíni.” ríraríñini. Wará rírowá oneaiiníri nání iwamíó níréwapíntíñípi, apimí dání nanjí onímiápi neaiipaxírini. E nerí aí Goríxomí xíxeni xídaníwá nání iwamíó níréwapíntíñípi, apimí dání nanjí ayá wí neaiipaxírini. Agwí ríná síní xwíá týo níñwearanénárani, ríwíyo anínamí níñwearanénárani, nanjí neaiipaxí enagí nání raríñini.

9 Xwíyíá apí, ayí díñí níwíráípaxí imóníñípírini. Ámá arfá níwiri xídpaxípírini.

10 Ayí ríwíyo anínamí níñwearanénárani, síní xwíá týo níñwearanénárani, Goríxomí xíxeni xídaníwá nání iwamíó níréwapíntíñípími dání nanjí neaiíwíntígníri agwí ríná ríwí nírkwínimáná aníñí miní yaríñwáriñi. Nene Nwíá díñí noní imóníjo —O ámá níyoní yeáyí uyimíxemeámíáníri enorini. Xíomí díñí wíkwíroaríñwaéne anípaxí yeáyí neayimíxemeaariñorini. “O nene e neaiinfáriñi.” níyaiwirane díñí nikwímorane nání aníñí miní yaríñwáriñi.

11 Xwíyíá apí nípíni sekaxí uríri uréwapíyiri

éirixinti.

*“Dixit nerijipimi dani siñwepigf wírinxinti.”
urijf nánirinti.*

¹² Joxi sini amá rfa mirijoxi aí xe peayf onanipoyintri siñwf miñwinipanti. Joxi we ikwiañwfyo riñwiraripfri nani Jisasomi dñif wíkwiroarifayf epaxf imónijipi nani siñwepigf wírinxinti. Jiwaniñoxi nira nurijipimi dani siñwepigf wiri nemerfná pírániñf nerijipimi dani siñwepigf wiri wíñyo dñif siñpi niñwirijipimi dani siñwepigf wiri dñif ñwiraripaxfpi nerijipimi dani siñwepigf wiri ikwiráñnaniñf nimóniri nerijipimi dani siñwepigf wiri éirixinti.

¹³ Niont biñfae nani wenijf nerf niñwearfná Gorixomf yayf umeaniro nani awí eánarifge dani xwifá Gorixoyapi fá nuroimáná apimi dani uréwapiyirf enf ríremifx wiri éirixinti.

¹⁴ Xamí Jisasoyá siyikf imónigfáyo wiñweagfáwa joxi eríapf nani Gorixoyá dñifyo dani wfá rókiamoro we seayf e sikwiárifro eáná Gorixo xegf kwifpimi dani e epaxf oimóniri dñif siñf símonifpi dñif yaikiá miñmopanti.

¹⁵ Xwifá “Joxi e éirixinti. E éirixinti.” rírarifjapf niñpinf xixenf we oroárifmifntri éirixinti. Amá gify gify siñwf niñraniróna joxi xwifá niont “E éirixinti.” rírarifjapf nerf we niñroa warifagi ranipfrfa nani e éirixinti.

¹⁶ Jiwaniñoxi yariñfpi nani siñwf ainenaxfdif uréwapiyariñfpi nani enf siñwf ainenaxfdif éirixinti. Kikiifá bi miñweá arfkí e yayifxinti. Ayf rípif nánirinti. Joxi e nerfná jiwaniñoxi

er̄kiemeán̄ri d̄ix̄ maŋ̄ ar̄á siar̄iḡáyo
er̄kiemear̄i er̄á eŋ̄aḡi nán̄ rariŋ̄in̄i.

5

“Ámáyo pírániŋ̄í owimiximín̄ri nurirfná dix̄yo urariŋ̄ípa ur̄írīx̄in̄i.” ur̄iŋ̄í nán̄irin̄i.

¹ Ám̄inápiá wími pírániŋ̄í owimiximín̄ri nerfná xwamián̄ tñi muripan̄i. D̄ix̄ ápowam̄ n̄ipen̄ urariŋ̄ípa ur̄írīx̄in̄i. Íwí s̄ik̄iŋ̄owam̄ pírániŋ̄í owimiximín̄ri nerfná d̄ix̄ r̄igwáowam̄ urariŋ̄ípa n̄ipen̄ ur̄írīx̄in̄i.

² Apian̄ípiam̄ nurirfná d̄ix̄ rinókíwam̄ urariŋ̄ípa ur̄írīx̄in̄i. Apiyáiwam̄ nurirfná ikwiráí wínán̄iŋ̄í nimón̄irin̄i r̄inapíwam̄ urariŋ̄ípa ur̄írīx̄in̄i.

Apix̄ aníwa nán̄i ur̄iŋ̄ípi nán̄irin̄i.

³ Apix̄ aní wí úmayí imón̄iŋ̄aḡi n̄iw̄in̄irfná wéyo uméirīx̄in̄i.

⁴ E r̄irariŋ̄aḡi aí apix̄ aní gí gí niaíw̄ tñjí imón̄iriran̄i, fwiár̄awéyí tñjí imón̄iriran̄i, enjánayí, ayí epír̄tá seáyí e imón̄iŋ̄ípi r̄ip̄irin̄i. Wiḡí imón̄iḡáyo wéyo umepír̄íá nán̄ éwapíntírīx̄in̄i. Wiḡí xan̄yaú umeḡípa wiwan̄iŋ̄yí ení r̄ixa xwé niwiarorfná axípi umepír̄íá nán̄ éwapíntírīx̄in̄i. E nerónayí, Gor̄íxo yayí winariŋ̄ípi yariŋ̄aḡíá nán̄ rariŋ̄in̄i.

⁵ Apix̄ aní aga úmayí imón̄íŋ̄í gí gí Gor̄íxo ar̄írá onin̄irí dñjí wikk̄moariŋ̄írīn̄i. E nerfná árw̄iyim̄iran̄i, ikwáw̄iyiran̄i, om̄í r̄ix̄iŋ̄í ur̄ír̄i yariŋ̄í wir̄i yariŋ̄írīn̄i.

6 E nerí aí apixí aní gí gí “Pí eniñoi?” niyaiwiri
mijí winarinjípiñi “Oemini.” niwimónirínayí,
sini siñí nimónirí niñwearí aí aga peñinjí
imónini.

7 Apixí aníwayá niaíwyí tñi twiáríawéyí tñi
pírániñí numero xwiyíá murípaxí imónírixiniri
nioni rírarinjápi sekaxí nura úrixiní.

8 Ayí rípi nani “Nioní rírarinjápi sekaxí nura
úrixiní.” rírarinjini. Ámá go go xegí imóninjíyo
mumepa neríná Jisasomi dñí wíkwíroarinjípi
rífíwírámíni nínamori sipi ámá dñí
míwíkwíroarigfáyí yariygápmi nímúrorí aga
sipi imóninjípi yarini. E nerí aí go go xanipiaúmi
mumepa neríná ayí aga anípaxí sipi imóninjípi
yarini.

9 Apixí aní wí sini xwiogwfí 60 mímúropa
enáná íkwí Jisasoya siyikí imónigfáyíne apixí
aníwamí arírá wianíwaniro nani wigí yoí
ñwírárarigfánami mijñwíráripa érixiní. E nerí
aí oxí ná womíni pírániñí meánagí enagi wíñiri

10 “Saní pírániñí nearáparinjíni.” rarínagta
aríá wirí “Xegí niaíwí pírániñí meagíriní.”
rarínagta aríá wirí ámá aní midáñjyo aiwá
míranjí yagí imóninjagi wíñiri ámá Goríxoyáyo
arírá niwiríná siyikwípñinjí nimónimáná
arírá wiagí imóninjagi wíñiri ámá wí dñí ríá
uxearinjagi niwíñiríná seayí wiagí imóninjagi
wíñiri pí pi nañí imóninjípi “Oemini.” niyaiwiri
dñí wíkwíroagí imóninjagi wíñiri nerínayí, iyá
yoí ananí íkwínamí ñwírárifírixiní.

11 E nerí aí apixí aní sini apianjípia mimónipa
egtíwayá yoí mijñwíráripa érixiní. Ayí rípi nani

rariñiní. Apixí aní sini apianjípia mimónigfíwa “Ámi oxí wo tñi oinaiyí.” wimónáná sini Kiraiso nání dñí mamóninjí nero “Ámi womí omeánimíni.” wimónarini enagí nání rariñiní.

12 Íwa e nerónayí, oyá sñimímañíyo dánñinjí re rárigfápi, “Ámi oxí mìmeání sa Kiraiso tñi nikárinirfná apánirini.” rárigfápi rfwíminí mamoarigfá enagí nání xwiyfá meárinigfíwa imónarigfáriní.

13 Rípi ení yarigfá enagí nání rariñiní. Omínjí bñ mé kikiítá néra waníro nání néwapíga nuro aí nepa kikiítá bñ yarigfámaní. Anjí iwámi nemeróná xwiyfá mìmayfó roro wiárí níremoro xwiyfá répiroro neróná xwiyfá pírániñjí níripaxí mimóninjípí rarigfáriní.

14 Ayinání “Apixí aní sini apianjípia mimónigfíwa re éfríxiñí.” nimónarini. “Ámi oxí nìmeáníro niaiwí nixiríro uméfríxiñí.” nimónarini. Íwa e neróná ámá Jisasomí dñíjí mìwíkwíró nene nání wikí neaóninjíyí wo íwa apiní yariñaqfá nìwíñirfná “Íwa sìpí yariñoi.” nearipaxí wí imóninjíamani.

15 E nerí aí apixí aní wíwa Setenomí xídipíri nání rixa Jisasomí pñti nìwiárimí wigími warigfá enagí nání rariñiní.

16 Apixí Kiraisomí dñíjí wíkwíroarigfá giyí gíyí wigí apixí aní enánayí, Jisasoyá sìyikí imónigfáyo aninjí wikáriþíxiñíri wiwaninjíyí íwamí pírániñjí numero arírá wífríxiñí. Ayí Jisasoyá sìyikí imónigfáyí apixí aní úmayí imónigfíwamí arírá wipírítá nání rariñiní.

Jisasoyá sīyikf imónigfáyo wipenweagfáwa nániriní.

17 Jisasoyá sīyikf imónigfáyo wipenweagfá numeñwearfná nañf nero pírániñf yarigfáwa yayf owininíri aiwáraní, nígwífraní, mìnì wiariygfpí “Biaú mìnì wipaxowarfaní?” níyaiwiwo wé íkwianwfyo uñwírárfírixiní. Wipenweagfá xwifýá Gorixoyápimí dání ení rírémixf wiwo uréwapiyiro yaníro nání anifí miní yarigfáwa nání ayí anípaxfriní.

18 Bíkwfyo dání xwifýá rípiaú níriníri eáninagi nání rarifiní, “Burimákaú witípi exwexwimí oeníri xwirifnwf xapixapí nosaxa pwarfná bi mìnipa oeníri maní gwí mikiríwipaní.” níriníri eáníri “Nígwí omifí yarigfáyf wigí omifí egfápi nání nígwí meapaxfriní.” níriníri eáníri enagi nání wipenweagfáyf re yaiwífrixiníri rarifiní, “Neaipenweagfawamí yayf owininíri mìnì wiarijnwápi biaú mìnì wipaxowarfaní?” yaiwífrixiníri rarifiní.

19 Ámá ná woní níwiápfnímearí Jisasoyá sīyikf imónigfáyo wipenweaníf womí xwifýá nuxekwfímorí “Sípí yarini.” rírányf, arfá mifwipaní. E nerí aí sifwf wínarófayf waúrani, waú woraní, enánayf, ayí ananí arfá wífrixiní.

20 Wipenweagfá arfkí fwí yarigfáyo Jisasoyá sīyikf imónigfá níyfyá sifwf anigfe dání mifxf urífrixiní. Wa ení wáyf nero axípi mepa epírfia nání “Níyfyá sifwf anigfe dání urífrixiní.” rírarifiní.

21 E nerí aí nioní Gorixoyá sifwf tífí e

dáni tñni Kiraisi Jisasoyá sñjwí tñjí e dáni tñni anjñají xfo fá yiyamiximí enjyfyá sñjwí tñjí e dáni tñni xwiyfá joxi mìrimúropaxí imónijí rípi oríriminí. Joxi nioní wipenweagfáwa nání rírarinjápi nerfná wí nání “Ámá nioniyáyfríani?” niyaiwiri niyinwíróniri mepa éirixiní. Wí dixfyoní sñmí sñmí e nimerí mepa éirixiní. Xixení wigí yarigfápi tñni wiíririxiní.

22 Joxi ámá wo ayá tñni nimearí Jisasoyá sìyikí imónigfáyo wipenweaní wo imóníwíniginíri nìwimixíri wé seáyi e mìwikwiáripaní. Apaxí mé wipenweaní wo oimóníri wimixáná fwí ayí yarigfápi ríxímeaniginíri rarinjini. Joxi fwí bì mé ikwiráfnaxfínjí imóníwíniginíri rarinjini.

23 Timotioxí, íníná aga sìmixí agwíyo sia-yarinjípi nanjí siní nání aga iniigfíni minipa nerí marisínfá nání wayfá iniigfí wainí bì tñni níririxiní.

24 Sípí ámá wa éfápi sñjánijé dáni éfá enjagi nání síní píá minijáná aí rixa sñjání imónarijfriní. E nimóníri aí sípí wa éfápi ínímí dáni éfá enjagi nání píá néfasáná ejáná sñjání imónarijfriní.

25 Axípi énijí nanjí wa éfápi sñjánijé dáni éfá enjagi nání sñjání imónarijfriní. E nimóníri aí nanjí wa yumfí éfápi anijí yumfí imónáripxímaní.

6

Ámá xináiwánijí nimóniro omijí wíiarigfáyí nánirini.

1 Ámá xináiwánijé nimóniro omínjé wiiarigfáyé wigé bosowa nání “Awamí wéyo umerane xixení arfá yímigé wirane epaxowarfaní?” niyaiwiro apí e wiífríxini. Awa Goríxo nání sipi mítipa ero none ámáyo uréwapiyariñwápi nání sipi mítipa ero oépoyiniri rírarinjini.

2 Go go xegé boso Jisasomí dínjé wíkwíroarínjé wo enánayé, dínjé re niwiaiwirí paimimí mítwipa éwinigini, “Xfo ení gí Jisasomí dínjé wíkwíroarígwí wo enagi nání sa gí nírixímeánijé imónijé worfaní?” E niwiaiwirí paimimí mítwipa nerí rípinti yaiwíwíningini, “Gí bosí omínjé wiiaríháo Jisasomí dínjé wíkwíroarínjé wo imóniri Goríxo dínjé síxí uyariñjé wo imóniri eno enagi nání arfá yímigé niwirí omínjé owiiminti.” yaiwíwíningini. Xináiwánijé nimóniri omínjé wiiarigfáyé nání rírarinjápimi dání sítikí Jisasoyá imónigfá joxí tínjé e ñweagfáyo uréwapiyirí ení ríremixí wirí éirixini.

Mimóní uréwapiyarigfáyé nánirini.

3 Ámá go go xwiytá nioní rírarinjápi marfáti, xegé bi imónijépi —Apí xwiytá pírániñj réwapíningfápi tíni xixení mimónijépirini. Xwiytá negé Áminá Jisasí Kiraiso rínjépi tíni xixení mimónijépirini. “Goríxomí pírániñj níxídirína epaxé, ayé apírini.” rínjépi tíni xixení mimónijépirini. Xwiytá xegé bi imónijé apí fá xírarinjé go go

4 wári nimóniri aí aga níjíá nanjé bi mimónijorini. O xwiytá rírowiámí inarigfápi nání wí tíni orinaneyiniri símí

xeadípénaríñfriní. Xwiytá ximiximí niníro rarigfápi nání ení wí tñí orinaneyiníri símí xeadípénaríñfriní. E yarinípimi dání ámá sípí dñíf yaiwiníro xwiytá miximixeawiámí iníro ikayfíwí ríníro anidíñf yaiwiníro

⁵ xixewiámí ríníro yarigfáriní. Ámá e yarigfáyí dñíf xeyáníñf imóníro xwiytá Jisaso nání nepaxíñf imóníñfpi bi síní mixéñíñf imóníro egfáyfriní. Xejwfní re yaiwiariigfáriní, “Gorixomí nixfdírínípimi dání amípí xwé meapírúa náníriní.” yaiwiariigfáriní.

“Íá xirijápi apáníriní.” yaiwiariigfáyí tñí e miyaiwiariigfáyí tñí nání uríñf náníriní.

⁶ Ayí e yaiwiariñagía aí ámá “Amípí nioní fá xirijápi, ayí apáníriní.” yaiwiariigfáyí Gorixomí nixfdírínípimi dání amípí Gorixo “E wiítmiginí.” yaiwiáriñfpi wí mímúronigfáyfriní.

⁷ Inókiwa neaxirigfe dání amípí wí tñíñf imóníñwaéne fá neaxirigfáraní? Péwaé dání ení amípí wí nimeámi wanfwáraní? Oweoí.

⁸ Ayinání sa aiwá naní náníraní, aikí yínaní náníraní, apání ejánayí, dñíf re oyaiwianeyí, “Nene fá xirijwápi ayí apáníriní.” oyaiwianeyí.

⁹ E nerí aí ámá amípí wí minimúropa oeníri yarigfáyí re yarigfáriní. Amípí wí náníñf ayá sítwí nurorína miñf sítxí níníriñípimi dání wiwaníñfyí míréyóníñf pikínariigfáriní. Ayí majtá nikáríníro amípí ríwéná xeaníñf wímeapaxí imóníñfpi nání íkfníñf sípí wiariñfriní. Maiwí e néra núfasáná ríwéná sítwá nerí piéropífriní.

10 Ayí rípi nání rariñini. Ámá nígwí nánini díñí sípí níwirfná ayí fwí xixegñí oépoyiníri wipemearñfriní. Ámá wí nígwí nánini íkñinjí sípí níwirñípimí dání xwiyá nene díñí íkwíroariñwápi rixa pñi níwiárimí majimajtá néra xeñwími nuro rñinjí meárinarñagfa nání rariñini.

“Pírániñí nerí díñí níyimijípí xaíwí fá maxírñirixini.” uríñí nánirini.

11 “Gorixo ‘Timotio e éwíñigini.’ wimónarñípí tñi xixení oemini.” yaiwiarñoxí, sípí apimi pírániñí éf menñirixini. E nerfná “Wé róninjí imóninjípini oemini.” yaiwiri “Gorixomí pírániñí nixídírfná epaxípini oemini.” yaiwiri “Omí aníñí díñí owíkwíróminí.” yaiwiri “Ámáyo díñí sípí owimini.” yaiwiri “Pí pí nímeáfpí xwámámí oemini.” yaiwiri “Ámáyo nípíyiní owimini.” yaiwiri éirixini.

12 Joxí Jisasomi díñí níwíkwírorfná ámá “Xfo xopírárf ninírñenijoí?” níyaiwiníri ení neániri ení menarigtípa axípí éirixini. E nerí díñí níyimijí joxí e oimóniri wéyo fá rumírñípí xaíwí fá maxírñirixini. Joxí nañí imóninjí díñí wíkwíronjípí rixa ámá obaxí arfá egíe dání waropárí wiñí enagí nání rírarñini.

13 Gorixo —O pí pí díñí tñíjí imóninjípí nání mfkí ikiñorini. O tñí Kiraisí Jisaso —O míxí inayí Podiasí Pairato xwírixí umearfná xfo nání waropárí xixení iníñorini. O tñí awaú arfá egíe dání xwiyá joxí mímúropaxí imóninjí rípi orírñimini.

14 Joxi sekaxí Áminá Jisasí Kiraiso ninearimí peyinjípi xixení éirixiní. E nerí Jisaso siñání piaumimí infé nání joxi ridunipaxí imónijípi mepa néra urí ámá xwiyá “O sipi yariní.” rimearipaxí imónijípi mepa néra urí éirixiní.

15 Gorixo moáriñíná nimóniríná o siñání piaumimí ininfáriní. Ayí rípi nání raríñini. Gorixo yayí xíó winariñípi nání xewanijo mfkí ikinjoriní. Ná woní oniní seayí e imónijoriní. Míxí inayí níminti ñweagfáyo seayí e wimónijoriní. Áminá niyoní ení seayí e wimónijoriní.

16 Anijí noní ñweanjo, ayí ná woní oniriní. Wfá o ómixariñípi inayfnijípi troaríñagi nání ámá aŋwi e pupaxomaní. Ámá wí siñwí wíñigfomaní. Wí ení siñwí wíñipaxí imónijomani. Omí ámá ninenení seayí e uméwanigini. O anijí íníná neameñweáwíñigini. “E imóníwíñigini.” nimónarini.

Ámá amípí wí mímúrónigfáyíepaxípi nánirini.

17 Ámá agwi ríná amípí wí mímúrónigfáyo re urfirixiní, “Wárixayíne mimónipa ero amípí seyíné míséamúroaríñípi nání ‘Anijí fá xíraníwárini. Wí anípá imóniníá meniní.’ miyaiwipaxí enagí nání apimi dínjí miñwíráripa ero éríxiní. E mepa nero Gorixo —O yayí oneaininírípi níneaiapiríná xwapí ayá wí neaiaparíñoriní. Omíní dínjí uñwíráripoyí.” urfirixiní.

18 Rípi eni urírixiní, “Ámáyo nañní wiilo sanj nurápíróná onímiápí murápí ayá wí urápíro yan ewanií imóniro amípí bít wáwuní oimoaneyiníro tiro éirixiní.

19 Seyfné e nerónayí, nepa amípí ayá tñíf imóniri nípémáná ríwíyo seaímeanía imóniri ejípí awí eámeamí yáráriñoi. Apí dñíf ñwíráripxat imóninjípíriní. Apí dñíf nýimíñf imóninjípí maxíriþírta nání sñjáninj eánarigípíriní.” E urírixiní.

*“Nioní níra weapíápi símimanjímíni tinei.”
urijí nánirini.*

20 Timotioxí, nioní e éirixiníri dñíf ríñwíráriñápí ríwíminí mitípaní. Símimanjímíni tinei. Ámá Goríxomí mítídarigfáyí xwíyfá íkfá iwíyo dání rarigfápi tñíi xwíyfá ikweakwfíríní —“Apí xixeni níjíá imóninjípíriní.” níriro aí yapí rarigfápíriní. Apí tñíi gí tñíf e dání xe orípoyiníri sñjwí mítwíñipa éirixiní.

21 Ayí ámá wí “Xwíyfá apimi dání níjíá imóninjwaénerini.” níriñirinjípími dání ríxa majímajfá néra xejwími ugíá ejagí nání raríñini.

“Goríxo wá ríwianíwíñigini.” nimónariní.

Xwiyá Gorixoyá Siñipirini
The New Testament in the Ankave language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Angave long Niugini
copyright © 1990 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Angave (Ankave)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Mar 2025 from source files
dated 31 Aug 2023

7a156761-2cde-5bbc-8428-650a73434051